

7.1. ATZERRITARRAK UDAL ERROLDAN SARTZEAZ

AURKIBIDEA

1. GAIAREN AZALPENA
2. INDARREAN DAUDEN ARAUDIAK
3. ERROLDARI ETA UDAL BIZTANLERIARI BURUZKO ARAUDIAREN AZTERKETA
4. INDARREAN DAGOEN ARAUDIA NOLA APLIKA LIEZAIKEEN ATZER-RRITARREI
5. ONDORIOA

---

1. GAIAREN AZALPENA

Gomendio honen helburua pertsona atzerritarrak udal erroldan sartzeari buruz indarrean dagoen araudiaren esanahi praktikoa eta esparaia mugatzea da. Eragin horietarako, azterketa honetatik ateratako ondoreak Estatuko udal guz-tietan dira aplikagarriak, eta beraz, baita EAekoetan ere.

Espainiako lurraldean dauden atzerritarrak herri jakin bateko udal erroldan sartzeko planteatzen den arazo juridikoa ez da behar hainbateko arretaz tratatua izan, ez doktrinaren ikuspegitik, ez jurisprudentziarenetik, eta ondorioz ez dira irizpide berberak aplikatu EAeko eta kanpoko udal batzuetan eta besteetan. Be-hin atzerritarra estatuko lurraldean dela, egoera juridiko bitxian aurkitzen da, eta egoera horren itzala araudi batera baino gehiagotara heltzen da, horien artean, herritarrak udal erroldetan sartzeari arautzen duenera. Zenbait kasutan, aplikatu beharreko arauen zehazgabetasunak edo ezezagutzak eraginda, oso administra-zio jarduera desberdinak -batzutan kontraesate garbiak- gertatu dira, eta udal batzuen eta besteen artean desberdintasun sakonak izan dira atzerritarrak errol-dan onartzekoan ala ukatzekoan, segurtasun juridikoaren eta lege aurreko berdintasunaren printzipioen kaltetan.

Errealitate honetaz jakitun, Arartekoari egoki iruditu zitzaion 1993. urtean, Euskal Parlamentuari egiten dion urteroko Txostenean, gomendio orokor bat egitea. Zelako gomendioan, toki araudian eta atzerritartasunekoan indarrean dauden arauak batera aztertu ondoren, EAEko udal erroldetan atzerritar egoilia-rrak sartzeko edo ez sartzeko erabakia argituko zuten egoerak, kasuak eta irizpi-deak finkatu nahi izan ziren.

Esandako gomendioa eman zenetik toki araudian gertatu diren erreforma garrantzitsuek, alde batetik, eta bestetik, 1994 eta 1996 urteetan atzerritarta-sunari buruzko estatuko araudietan izan diren aldaketa funtsezkoek eraginda, legezko jarduera esparrua eta, batez ere, ondorio juridikoak asko aldatu dira. Horrek esan nahi du 1993an balio zezakeen gomendioak gaur ez duela, zenbait arlotan, zentzu handirik, eta beraz, komenigarria eta beharrezkoa dela orduko gomendioa eguneratzea, gaur indarrean dagoen legediari hobeto erantzun die-zaion.

Orduan ere Arartekoak azpimarratu zuen gaiaren garrantzia, pertsonentzat izan zezakeen eraginagatik. Atzerritar bat erroldan sartzeko funtsezko papera joka dezake denboraldi jakin batean Estatuko egoiliar dela frogatzeko orduan. Horrek berez izan dezakeen garrantziaz gainera, gogoan izan behar da orobat, erroldan izena emanda egotea, sarritan nahitaezko betebeharrak administratiboak izaten dela -nahiz eta nahikoa ez izan- gizarteko sektore behartsuenentzat guztiz premiazkoak izan ohi diren zenbait zerbitzu publikotara iritsi ahal izateko. Adibi-de gisa, EAEan dauden gizarte laguntza mota ugariak aipa daitezke, edota, osasun laguntza izateko eskubidea.

2. INDARREAN DAUDEN ARAUDIAK

1993ko gomendioan adierazten genuen bezala, atzerritarrak udal erroldan sartzeari buruzko gaiak, elkarrengatik erabat bereizita pentsatu eta egin diren bi araudi multzotan du eragina. Alde batetik toki erregimena arautzen duen legedia dugu, eta bestetik, atzerritartasunari dagokion araudia. Esandako bi eremuetako funtsezkoena hartzen duten xedapenak ondorengo zerrendan jasotzen dira:

A) Udal erroldari dagozkion arauak:

- Toki Erregimeneko Oinarriak arautzen dituen 7/1985 Legea (aurrerantzean TEOL), batez ere, 15.etik 18.era bitarteko artikulua, urtarrilaren 10eko 4/1996 Legeak esandako artikuluei emandako idazkeraren arabera.
- Uztailaren 11ko 1.690/1986 Errege Dekretua, zeinaren bidez onartzen den toki erakundeetako Lurralde Mugen eta Biztanleriaren Araudia (aurrerantzean LMBA), batez ere 53.etik 87.era bitarteko artikulua, abenduaren 20ko 2.612/1996 Errege Dekretuak esandako artikuluei emandako idazkeraren arabera.

B) Atzerritarren eskubideei buruzko araudia:

- Atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei buruzko uztailarren leko 7/1985 Lege Organikoa (aurrerantzean ALO).
- Aterbe eskubidea eta babestu izaera arautzen duen martxoaren 26ko 5/1984 Legea, maiatzaren 19ko 9/1994 Legeak aldatu zuena (aurrerantzean AL).
- Otsailaren 2ko 155/1996 Errege Dekretua, zeinaren bidez onartzen den ALOren egikaritze araudia (aurrerantzean ALOA).
- Europar erkidegoetako kide diren estatuetakako pertsonak Espainian sartu eta egoteari buruzko ekainaren 26ko 766/1992 Errege Dekretua.
- Otsailaren 10eko 203/1995 Errege Dekretua, zeinaren bidez onartzen den ALaren aplikazio araudia.

Esandako bi arau multzoen arteko banaketa, 1993ko gomendioan ere salatu zena, orduetik hona gutxitu ordez, areagotu egin da. Esandakoaren frogagarri, ALOaren 3. artikuluari eman zaion idazkera, udal erroldaren inguruan atzerritarrek dituzten eskubideei buruzko lehenengoa eta oraingoz bakarra. Horra zer dioen:

“Atzerritarrek aske ibiltzeko eskubidea dute lurralde nazionalen, eta orobat, bizilekua nahi duten tokian ezartzekoa, eta bizi diren udalean erroldatzekoa, nahiz egoiliar gisa, nahiz iragaile gisa, segurtasun publikoaren arazoiek eragindakoa eta legeetan aurreikusitakoak beste mugarik gabe, 7/1985 Lege Organikoaren 6. artikululan xedatuaren arabera.”

Delako xedapena, atzerritarrek iragaile kategorian erroldatzeko aukera es-kaintzearekin, guztiz aplikaezina bihurtzen da. Orain indarrean dagoenaren aurriko toki erregimenean, izan ere, esandako erroldatzea ezinezkoa zen, iragaile izateko espainiarra izan beharra baitzegoen, eta orain indarrean dagoen araudia-rekin (hilabete aurretik onartu zen ALOA baino) berdind gertatzen da, ez baita jada legeetan iragailearen irudia existitzen.

Beste behin ere, arauen arteko -eta beraz, aplikagarri diren ondorio juridiko eta gerta litezkeen kasuen arteko- integrazio ezaren aurrean aurkitzen gara. Hala ere, aurrez aipatutako araudiaren baterako azterketa ez da gaur egun egin behar, gure aurreko gomendioko metodo berbera erabiliz, zeren eta, udal erroldaren arautzean gertatutako aldaketek erabat erlatibizatu baitute eremu hone-tako atzerritartasun Zuzenbidearen eraginkortasuna. Zentzu horretan, komenigarria da azaltzea, laburturik bada ere, 4/1996 Legeak toki erregimeneko arau-dian sartu dituen berrikuntzak, arazoari buruzko ikuspegi egokia osatzearen.

3. ERROLDARI ETA UDAL BIZTANLERIARI BURUZKO ARAUDIAREN AZTERKETA

Gure interesa, toki erregimeneko araudian gertatutako aldaketak aztertzea da, udal erroldari zuzenean dagokienak bereziki, eta horretarako, oinarrizko ideiak nabarmenduko ditugu. TEOLeko 11.2 artikulua aldarrikatzen duenaren arabera, biztanleria da udaleko hiru elementu oinarrizkoetako bat. BAREN aurre-ko idazkerak eskubidezko biztanleria eta izatezko biztanleria bereizten zituen. Egun, ordea, aipatu 4/1996 Legeak gauzatutako arau berrikuntzaren indarrez, udaleko biztanleria baizik ez dago, udal erroldan izena emandako pertsonen multzoa, alegia. Era berean, pertsona hauek herritar izaera dute, duten adina edo nazionalitatea dutela. Gogoan har dezagun, eragin hauetarako, oraingoaren aurretik indarrean zegoen araudian, adinez nagusi ziren espainiarrek baizik ez zutela herritar izaera.

Horrek esan nahi du udal errolden arloan burututako lege berrikuntzak, gai hau egituratzen zuten aurreko kontzeptu kategoriak ezabatu egin dituela. 1996 urteaz aurreko araudiaren arabera, kanpoan zeuden egoiliarrek ez ziren udaleko izatezko biztanle, eta ordainetan, izatezko biztanletzat hartzen ziren iragaileak, hau da, arrazoi bat edo beste zela medio udal horretan bizi ziren herritarrek, nahiz eta euren ohiko bizilekua beste udal batean izan, eta hango udal erroldan kanpoan zeuden egoiliar bezala jasoak egon. Iragaileak, beraz, behin-behingo bizi ziren udaleko izatezko biztanle ziren, baina ohiko bizilekua zuten udaleko eskubidezko biztanle.

Horrela, nola TEOLek hala LMBAK, egoiliarrek eta iragaileak bereizten zituzten, eta lehenengoak nahitaez udal erroldan izena emanda egon behar bazu-ten ere, bigarrenek askatasuna zuten erroldatzeko ala ez erroldatzeko. Nolanahi ere, iragaileez hemen interesatzen zaiguna da, atzerritarrek ezin zutela iragaile gisa izena eman, TEOLek bezala LMBAK ere, espainiar herritarrentzat baizik ez baitzuten aurreikusten kategoria hori. Horrek esan nahi du, beraz, atzerritarrek udal erroldan sartzeko zuten aukera bakarria egoiliar kontzeptuagatik izan ziteke-ela.

Areago, udal erroldari buruzko aurreko araudiak, egoiliar kategoriaren barruan, herritarrek eta helbidedunak bereizten zituen. Herritarrek, aurrez esan den bezala, eskuarki udal barrutian bizi ziren adin nagusiko espainiarrak ziren, eta izaera horrekin erroldan izena emandakoak. Espainiar hiritartasunik (edo adin nagusitasunik) ezean, helbideduntzat hartzen zen, eta horrek udal esparruko es-kubide maila jaitsi egiten zuen. Atzerritarrek, beraz, udal erroldara iristeko, egoiliar helbidedun izan beharra zeukaten, eta ez ziren esandako udaleko herritartzat hartzen.

Egungo TEOLko 15. artikulua irakurrita argi ikusten da, errotik aldatu dela arlo honetako zuzenbide egoera, eta asko bakundu direla aurreko araudiak erabi-litako kontzeptuak.

Bi ideia nagusiren bidez gauzatu da erreforma bakuntzaile hori. Lehenik, iragailearen irudia ezabatu da, segur aski, udal erroldaren egitura alferrik korapi-

latzen zuen garrantzi praktiko eskaseko kategoria zelako. Bigarrenez, aurreko egoiliar kontzeptua oraingo herritar kontzeptuarekin baliokidetu da, eta beraz, azken honen esanahi eremua zabaldu egin da, erreforma aurreko bi helbidedun kategoriak ere hartzen baititu orain.

Horrek esan nahi du, udal erroldan izena ematen duten gaur egungo atze-rritarrak bizi diren udaleko herritartzat hartuko direla eta herriko biztanleriaren parte izango direla. Hala ere, herritar izaerari dagozkion eskubideak, espainiar hiritartasuna dutenentzat gordetzen direla dirudi. Alde batetik, argi dago politika izaerako eskubideak, espainiar herritarrenak direla soilik, eta arau horren salbues-pen bakarra, Konstituzioko 13.2 artikuluan berriaz aurreikusitako kasua litzate-ke. Bestalde, TEOLeko 18.2 artikulua berriak zera ezartzen du berriaz:

“Udal erroldan izena emanda egotea ez da izango atzerritarrentzat Espainian legezko egoiliarrak diren frogara, eta ez die emango (erroldan egoteak) indarrean dagoen legediak ematen ez dien ezein eskubide, bereziki atzerritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunen gaian.”

Ez da hau leku egokia 4/1996 Legeak sartutako artikulua honen egokitasun juridikoa aztertzeke. Hala ere, zailtasun handirik gabe ondoriozta daiteke, toki erregimeneko araudi berriaren ezartzen den herritar kontzeptu baliokidetzailaren azpian, espainiarren eta atzerritarren arteko egoera juridiko desberdinak bereiz-ten dituen errealiategia ezkututzen dela.

Azkenik, esan behar da, erroldari buruzko legediak, izatezko edo ohiko egoitzan oinarritzen den egoitza kontzeptua erabiltzen jarraitzen duela, egoitza-ren izaera juridikoa kontuan hartu gabe. TEOLeko 15. artikulua, idazkera be-rria-aren arabera, hara zer dioen lehen paragrafoan:

“Espainian bizi den pertsona oro, behartua dago eskuarki bizi den udaleko Erroldan izena emanda egotera. Udal bat baino gehiagotan bizi denak, urtean zehar denbora gehien bizi den udalean eman beharko du izena.”

Beraz, ohiko egoitza, gertaera soil baten ondorioa da, udal jakin batean denbora gehiagoz edo gutxiagoz bizitzearen ondorioa, eta hor sartuko litzateke interesatuak duen borondatea bere harreman juridiko eta sozial gehienak toki horretantxe izateko.

4.INDARREAN DAGOEN ARAUDIA NOLA APLIKA LIEZAIKEEN ATZE RRITARREI

Ondoren aztertuko den gaia zera da: nola aplikatu behar den erroldatzeari buruzko indarrean dagoen araudia, erroldan sartu nahi duena espainiar hiritarta-

sunik ez duen ohiko egoiliar bat denean. Beste hitz batzutan esanda, aurrez aipa-tutako atzerritarrek Espainian dituzten eskubideei buruzko arauak, aztertutako xedapen horietan izan dezaketen eragina ezagutu nahi litzateke.

1993ko gure aurreko gomendioan, nahiko argi zegoen kontua: atzerritar-tasuneko araudiak indar handia zuen, eta nabarmenki baldintzatzen zuen toki erregimeneko araudiaren aplikazioa, atzerritarren kasuan. Erroldan sartzea es-katzen zuena espainiar hiritartasunik ez zuen norbait baldin bazen, eskaera ebaz-terakoan jaso beharra zegoen, alde batetik, ohiko egoitzaren errealitatea, eta bestetik, egoitza horren legezkontasuna edo erregularitasuna. Une hartako ezta-baida, hain zuzen ere, Espainiako atzerritartasun araudiak xedatuaren arabera, legezko edo egoitza erregular kontzeptuaren hedaduraren inguruan kokatzen zen.

Bada, 1998ra etorrira, hainbestearino aldatu dira araudiak, ezen orduan esandakoak erabat tokiz kanpo geratu baitira. Aurrez deskribatutako gaur egun-go esparru juridikoan, atzerritartasun zuzenbideak ez du eraginik ohiko egoiliar bat, atzerritarra izan ala ez, dagokion udal erroldan sartzeko. Baieztapen horren arrazoiak arazoak ukitzen dituen bi arau eremuetan bilatu behar dira.

Atzerritartasun zuzenbidea bera, atzerritar egoiliarrak erroldan sartzearen komenigarritasunera ireki dela esan daiteke. Horren erakusgarri da aurrez aipa-tutako ALOAko 3. artikulua, zeinak -esandako akats teknikoak gorabehera-esandako araua irekitzearen aldeko asmoa erakusten baitu. Egia da 3. artikulua, Espainiako lurraldean legez dauden atzerritarrei aitortzen zaizkien eskubideen multzoan dagoela, baina aginduak berak, alde batetik, ez du bereizketarik egiten erregularitasuna arrazoi hartuta, eta bestetik, argi eta garbi hedatzen du errolda-tzeko aukera, egoitzarena baino eremu handiagora, eta horrek guztiak aurrez esandakoa indartzen du.

Hala ere, toki erregimeneko araudia eta atzerritartasun zuzenbidea banatu-rik aplikatzearen aldeko argudio onenak, udal errolden gaian indarrean dauden xedapenek eskaintzen dituzte. Ez da alferrik ezabatu LMBako 60. artikuluan “legez kanpoko egoitzei” buruz egiten zen aipamena. Argi geratzen da, beraz, erroldatzeari buruz egun dauden xedapenetan, ohiko egoitza izatea besterik ez dela eskatzen erroldan sartzeko, nola espainiarren hala atzerritarren kasuan.

Ondorio honi indarra ematera dator aurrez aipatutako TEOLeko 18.2 artikulua, zeinak argi eta garbi bereizten baititu atzerritarrak espainiarrengandik, hain zuzen ere, erroldatuak egotearen indarrez dagozkien eskubideen arabera. Delako aginduak bi arazo uzten ditu agerian. Alde batetik, Espainian legez dau-den atzerritarrei dagozkien eskubide multzoa, era irregularrean daudenei ez be-zala, atzerritartasunari buruzko arauditik eratorria dela. Bigarrenez, eta aurre-koaren ondorioz, erroldatzeak eskubideen gaian eraginik ez badu, ez duela zen-tzurik bere bidez bereizketak egiteak atzerritarraren egoera erregularra den ala ez den arabera. Aldiz, erroldaren azken xedea, alegia, udaletako ohiko biztanle-riaren -hau da benetakoaren-berri jakitea, egoiliarraren legezkontasuna edo ez legezkontasuna alde batera utzirik bakarrik bete daiteke.

Horrek ez du esan nahi erroldan izena emateak konstitutiboa izateari utzi dionik, ezaugarri hori aldeztan baitzuen doktrinak aurreko araudiarekin aldera-

tzean. Baina bai, segur aski, udalaren erabakitzeko esparrua nabarmenki murriz-tu dela erroldatzeko orduan, izen ematea ebaztekoan kontuan hartu beharreko oraingo irizpide bakarra ohiko egoitza izatea baita, eta bazterrera utzi behar bai-tira, Espainian edota udal horretan legez egotearekin edo ez egotearekin zeriku-sia duten arazoak, batez ere atzerritarrei afektatuko dietenak, baina baita, zen-bait kasutan, espainiarrei ere.

1996an onartutako araudiaren eskutik etorritako udal erroldaren egitekoari buruzko ikuspegi berri hau, berretsia gertatzen da aipatutako lege aldaketen on-dorioz etorri diren garapeneko administrazio xedapenetan. Izaera teknikoagoa duten xedapen multzo ugari horretatik, bat azpimarratu nahi genuke: 1997ko uztailaren 4an Estatistikako Institutu Nazionalako Lehendakariak eta Lurralde Lankidetzako Zuzendari Nagusiak batera emandako Ebazpena, zeinetan jarraibi-de teknikoak ematen zaizkien udalei, Erroldaren eguneratzeari buruz. Ebazpen horretan -gero EBOan argitaratua izan zen- atzerritarren erroldatze kasuak argi-tzeko xedearekin idatzitako 5. jarraibidea dator. Jarraibide horretan ez dago za-lantzarik esandako udalean eskuarki bizi den atzerritar orok erroldan izena emanda egoteko duen obligazioaz, Espainian izan lezakeen legezketasun egoera alde batera utzita. Hara zer irakur litekeen jarraibide horretan:

“Udal erroldan alta emanda egon behar dute udal barrutian bizi diren pertsona guztiek, naziokoak edo atzerritarrak izan, eta azken kasu honetan, Barne Ministerioko Erregistroan duten egoera arauzkoa izan ala ez.”

Testu horrek berak, Estatistikako Institutu Nazionalak 1992ko ekainaren 16an emandako Jarraibidea aipatzen du, atzerritarren erroldatzeari buruzkoa, eta gure aurreko gomendioan iruzkintzen zena. Baldin orduan, une hartan inda- rrean zegoen araudiari jarraiki, atzerritarren lege egoeraren arabera, kasu ba-tzuetan erroldatzea posible ikusten bazen eta beste batzuetan ez, berriki onartu-tako jarraibideak aldatu egin du arazoibidea, toki araudia eta udal erroldari buruz egiten den planteamentua errotik aldatu baitira. Bestalde, jarraibideak dio oro-bat, bereizi egin behar direla toki erregimeneko araudiaren aplikagarritasuna eta atzerritartasunaren araudiarena, aurrez adierazi den bezalaxe. Honek guztiak, erremediorik gabe, udal jakln batean ohiko egoitza duten pertsona guztiak udal erroldan egon behar izatera eramaten du.

Puntu honetan, ez litzateke txarra gogora ekartzea, TEOLeko 18.2 artiku-luak, beste arau batzuen indarrez ez dituzten eskubideak atzerritarrei ukatzeak, ez duela esan nahi erroldan egoteak abantaila handiak ez dituenik, nola gizarte arloan, hala zuzenbidekoan ere, aurreko apartatu batean aipatu den bezala. Pentsa bedi, adibidez, erroldan egotea arrazoi ona izan daitekeela Espainian bizi dela frogatzeko, baldin eta deskuidoan, erregularizatzeko prozedura orokor bat gerta-tuko balitz, edota, familien bateratzearen edo bisatutik salbuestearen bidez admi-nistrazio prozedura erregularizatzailearen bat etorriko balitz. Egiaztagiri bikaina litzateke gizarte txertatua dagoela frogatzeko. Eta hori guztia, erroldan egotea nahitaezko betebeharra den gizarte laguntzen kaltetan izan gabe.

Azkenik, argi utzi behar da, toki erregimeneko egungo araudia aztertu on-doren ateratzen dugun ondorioa hutsean gera daitekeela, nortasun agiriari buruzko zailtasunak direla eta, egoiliar den atzerritarra erroldan sartuko ez balitz, edota erroldan sartzea ukatzeko aitzakiazat erabiliko balira esandako zailtasunak. Zen-tzu honetan uste dugu, legezko egoeran dauden atzerritarren kasuan Atzerritar Txartela dela, zalantzarik gabe, erroldan alta emateko balio behar duen agiria. Noizbait egoera erregularra izan duten haiek berriz, identifikazio erraza dute une hartan eman zitzaizen Atzerritarren Identifikazio Zenbakiaren bidez. Azkenik, errol-datzea eskatzen duen atzerritarra egoera guztiz irregularrean badago eta inolako baimenik ez badu, ez indarrean eta ez iraungita, identifikatzeko balio dezakeen edozein agiri onartu behar da, pasaporte bereziki, eta dagokion zenbakiarekin idatzi udal erroldan. Arlo honetan, tamalgarria da aipatutako 1997ko uztailaren 4ko Ebazpenaren 5. jarraibidea, puntu honi buruzko kasu gehiago aurreikusiz ez idatzi izana, udalei argi utzi behar baizitzaizen nahitaez onartu behar dela egoiliar atzerritarren nortasuna egiazta dezakeen edozein agiri.

5. ONDORIOA

Azaldutako guztiaren indarrez, ondorioztatu behar da, toki erregimeneko egungo araudian, udal jakin batean ohiko egoitza duten atzerritarrek eskubidea dutela udal erroldan alta emanak izateko udaleko herritar bezala, alde batera utzirik, atzerritartasun araudiaren arabera izan lezaketen egoera juridiko-admi-nistratiboa.

Zentzu honetan, Arartekoak komenigarria ikusten du EAEko udalei gogo-raraztea, legez behartuta daudela euren udaletan ohiko egoitza duten atzerritar guztiak erroldan sartzera eta ondorioz, espainiarrentzat eta atzerritarrentzat iriz-pide berberak aplikatzera erroldan alta ematekoan, TEOLean eta garapeneko arau xedapenetan azaldutakoaren arabera.

7.2. HEDATZEN ARI DIREN OSTALARITZA JARDUERA BERRIAK: GAUEKO BOKATERIEN FUNTZIONAMENDUAK DAKARTZAN ARAZOAK

Azken urteotan, Arartekoak beste establezimendu mota batzuk sortzen ari direla egiaztatu du. Guztiek dute udalak emandako irekiera-lizentzia, baina lizen-tzia gehienetan okindegi-gozotegi jardueretan aritzeko baimena besterik ez zaie ematen. Hala ere, lokal horiek **gauetz otarteko hotzak eta beroak** saltzen dituzte. **Gaueko bokaterien** ezaugarri eta jarduerak ez datoz bat okindegien ohiko zereginarekin: ogiaren, esnearen eta opilen txikizkako salmentarekin.